

Smith päättää esityksensä luonnehtimalla lyhyesti vienankarjalaisten epäonnistunutta kapinayritystä talvella 1921—1922.

Smithin teoksen ehkä kiusallisimpana ulkonaisena heikkoutena on siinä esiintyvien henkilö- ja paikannimien horjuvuus, vaikka tekijä vakuuttaa kiinnittäneensä erikoista huomiota niiden saattamiseen alkukielen mukaiseen muotoon. Silmiinpistävimpiä tapauksia ovat esim. kenraalikuvernööri François von Seyn, jääkärikapteenit von Hagglund ja Valerius, valtioneuvos Grippenbergr jne. puhumattakaan suomenkielisistä nimistä, joista oikeita muotoja saa suorastaan hakea. Asiantuntija-avun hyväksikäyttö viimeistään korrehtuurivaiheessa olisi varmaankin saanut lopputuloksen kokonaan toisella tavalla silmää miellyttäväksi.

Kokonaisuutena katsoen ei Smithin teos — kaikista vajavaisuuksistaan huolimatta — silti ole vailla merkitystä ja amerikkalaiselle lukijakunnalle tarkoitettuna yleisesityksenä se varmasti täyttää paikkansa. On otettava huomioon, että alkulähteet huomattavalta osaltaan yhä edelleen ovat tutkijain ulottumattomissa. Smithin valitsema tutkimuskohde on laaja-alainen ja kirjoittajan näkökulmasta katsottuna suhteellisen kaukainen. Käytettävissä olevan »länsimaisen» ja venäläisen materiaalin hän on koonnut niiltä osin kuin se on ollut mahdollista ja pyrkinyt sen nojalla luomaan kehityksestä objektiivista yleiskuvaa. Se, että lopputulos osittain lähdemateriaalissa olevien aukkojen vuoksi jää puutteelliseksi, ei ole yksin kirjoittajan vika. Meidän suomalaistenkaan velkatili ei ole puhdas, sillä tieteellisesti päteviä, riittävän laajasta näkökulmasta tarkastelevia erikoistutkimuksia vuoden 1918 jälkeisestä ulkopoliittisesta kehityksestä ei meillä toistaiseksi ole kirjoitettu. Toivottavaa on, että ne aikanaan saadaan julki-suuteen myös suurilla maailmankielillä. Niiden laatijoille ei Smithin teos varmaankaan tule olemaan hyödytön.

Teoksen käyttöarvoa lisää tarkka ja hyvin laadittu hakemisto.

TUOMO POLVINEN

Suomen presidentinvaalit »sisältöpäin»

Paavo Hirvikallio, Tasavallan presidentin vaalit Suomessa 1919 — 1950. Akateeminen väitöskirja. Porvoo-Helsinki 1958. Siv. X + 239.

Suoritettaessa historiallisen tutkimusaiheen valintaa tai työtä annettaessa on erityisesti kolmeen seikkaan kiinnitettävä huomiota: sisältyykö tutkimukseen riittävästi ongelmia, voidaanko tapahtumasarjan tai sarjojen katsoa päättyneen ja onko saatavana kyllin lähdeainesta kysymyksiensä selvittämiseen.

PAAVO HIRVIKALLION tasavallan presidentin vaalia koskevassa tutkimuksessa voi sanoa aineiston riittävän. Se mitä vielä tulee esille yksityisarkistojen pimunnoista, saattaa kyllä antaa lisävalaistusta, mutta ei nähdäkseni vaikuttaa arviointiin. Eräässä suhteessa tutkimuksen suorittamiseen ryhdyttiin »viime hetkessä». Kun suomalaisen järjestelmän mukaisessa presidentin vaalissa lopulliseen ratkaisuun vaikuttavat neuvottelut usein joudutaan käymään muutamassa päivässä, joskus jopa muutamassa tunnissa, vaalien tutkimisen kannalta välttämätöntä asiatietoa on saatavana vain toimineiden henkilöiden haastatteluin. Mitä pitemmälle menneisyyteen vaalit jäävät, sitä enemmän muistitieto himmenee ja — muistin toimiessa »tarkoituksenmukaisesti» — vääristyy. Ja lopulta luonto ottaa omansa: mukana olleet kuolevat. Tämän aineiston pelastamiseksi olisi tietenkin ollut tarjona haastattelujen suorittaminen jonkin arkiston tai toimikunnan nimissä. Mutta kun sellainen ei tullut käyntiin — sitä tuskin suunniteltiinkaan—, oli tutkimuksen kannalta onneksi, että yksityinen tutkija suoritti tehtävän. Se on ollut huolellisuutta ja sitkeyttä vaativa, ja kenelle tahansa sellaisen suorittaneelle on annettava tunnustus.

Tasavallan presidentin vaalia koskeneet tapahtumasarjat ovat myöskin päättyneet, jopa kahta lukuunottamatta kaikki varteen otettuina presidenttiehdokkaina olleet henkilötkin ovat poissa. Onpa jo monien presidenttikauden arviointiinkin tiettyjä mahdollisuuksia. Juuri mainitun haastatteluaineiston keskeisyyden huomioon ottaen ajallinen etäisyys on Hirvikallion tutkimuksessa riittävä. Henkilökohtaiset poliittiset kannanotot, joista kukaan tutkija ei voi välttyä, saattavat kyllä antaa väriänsä eri valitsijamiesryhmiin ja ehdokkaihin suhtautumiselle, mutta siinä suhteessahan väitöskirjan esitarkastajilla on tilaisuus vaatia objektiivisuutta.

Sen sijaan voidaan tietenkin keskustella tämän tapaisen tutkimuksen problematiikasta: onko se kenties liian yksioikoinen. Mielestäni näin on asian laita. Vaalien kesken ei juuri ole muuta yhteistä kuin lain määräykset, jonkinlaiset muotoperinteet sekä joukko samoja valitsijamiehiä, ja joskus ovat olleet keskusteltavina samat presidenttiehdokkaat. Kukin vaali sinänsä on tietenkin hyvin monimutkainen selvittävä ja sopiva tutkimuksen kohde, mutta niiden yhdistäminen toisiinsa on perusteltavissa samalla tavoin kuin esseekokoelman julkaiseminen: on olemassa pienoistutkielmia samalta alalta ja tarve saattaa se julkisuuteen yhtenäisenä kirjana. Mutta Hirvikallio sanoo toimineensa hyvässä uskossa saamansa tutkimustehtävän suorittajana. Eräänlaiseksi yhdistäväksi siteeksi olisi ehkä voinut punoa luvun, jossa käsitellään vaalitivassa ilmennyt kehitystä. Sellaisesta ei suinkaan käy nyt julkaistun väitöskirjan viimeisenä oleva selvitys tasavallan presidentin vaalitavan muuttamiseen tähänneistä pyrkimyksistä.

Problematiikan yksioikoisuus on tietenkin jo ollut esteenä tutkimuksen nousemiselle merkittäväksi tieteelliseksi suoritukseksi. Mutta Hirvikallion tutkijanlaatu on sekin asettanut rajoituksensa. Hänellä on kyllä kiitettävä tutkijanepäily, joskus se ilmenee »kaiken kieltämisenä», vallankin oli näin laita haastatteluvaiheessa. Mutta sitä ei vastaa tutkijan valikoiva kyky erottaa laajasta materiaalista epäasiallinen eikä vertailla aineiston luotettavuutta. Hän on kyllä vyöryttänyt esiin monia mielipiteitä ja monia, toisilleen ristiriitaisia, jopa vastakkaisiakin tietoja suorittamatta sitä, mikä on tutkimuksen varsinainen tehtävä: selvitystä tapahtumien kulusta sekä ratkaisuihin vaikuttaneiden seikkojen todellisesta luonteesta. Se jää monessa tapauksessa lukijan tehtäväksi. Tämä johtuu ehkä osalta siitä, että valtio-opillisen peruskoulutuksen saaneena Hirvikallion on ollut vaikeata mukautua historialliseen metodiin. Hän on yrittänyt »lyödä kaksi karpästä yhdellä iskulla»: tehdä sekä poliittis-historiallisen että valtio-opillisen teoksen. Kumpikin pyrkimys on tästä kaksinaisuudesta kärsinyt.

Tietomme uusimmasta historiasta ovat vähäiset. On ilolla tervehdittävä jokaista yritystä niiden kartuttamiseen. Vaikka Paavo Hirvikallion väitöskirjassa on monia puutteellisuuksia, hän on kuitenkin huomattavalla tavalla lisännyt tietomääräämme. Kun tasavallan presidentin asema on meillä niin keskeinen, on hänen valitsemiseensa kohdistunut, yksityiskohtia paljastanut tutkimusharrastus sitäkin kiitettävämpi. Eikä teokselta suinkaan puutu kiintoisuutta. Se on paikka paikoin jopa »jännittävä».

L. A. PUNTLA
